

Güvenlik Soruşturması

Aklanmayla sonuçlanan ceza davaları, sıkıyönetim ve cumhuriyet savcılarının dava açılmasını bile gereksiz gördükleri için "soruşturmaya yer olmadığını" kararlaştırdıkları olaylar, yakınma dilekçesi mahalle karakolundan öteye gitmeyen tartışmalar, birçok yurttaşımızı, üstesinden gelemeyecekleri çözümsüzlükler içerisinde bırakmaktadır.

GÜNEY DİNÇ İzmir Barosu Avukatlarından

Son yıllarda, kamu kesiminde çalıştırılacak memur ve işçiler için, Adli Sicil'den edinilen bilgiler yeterli görülmemekte, yönetsel organlarca yürütülen güvenlik soruşturmalarına gereksinim duyulmaktadır. Başbakanlık genelgesi uyarınca, girdikleri sınavlarda başarı sağlayan adayların özgeçmişleri araştırılmaktadır. Oldukça uzun ve karmaşık yöntemler saptandığından, bu işlemler çabuk sonuçlanmamaktadır. Atamanın gerektirdiği tüm koşulların gerçekleşmesine karşın, soruşturma sonuçları alınmaya dek kadrolar boş, adaylar işsiz beklemektedir.

YURTTAŞLARI TEDİRGİN EDİCİ

Güvenlik soruşturması, yıllardan beri aynı görevde çalışan memur ve işçileri de kapsamaktadır. Yüksek Öğretim Yasası'nın en çok iki yılda bir yeniden atanmalarını zorunlu kıldığı, uzman, araştırma görevlisi, yar-

dımcı doçent, öğretim görevlisi gibi güvencesiz elemanlar, her sözleşme döneminde aynı süzgeçten geçirilmektedir. Doçentliğe ve profesörlüğe yükseltilmeleri gereken öğretim üyeleri, kanıtlandıkları bilimsel yetkinliklerine karşın, güvenlik soruşturmalarına yenik düşebilmektedir. Aklanmayla sonuçlanan ceza davaları, Sıkıyönetim ve Cumhuriyet Savcılarının dava açılmasını bile gereksiz gördükleri için "soruşturmaya yer olmadığını" kararlaştırdıkları olaylar, yakınma dilekçesi mahalle karakolundan öteye gitmesimizi, üstesinden gelemeyecekleri çözümsüzlükler içerisinde bırakmaktadır.

Yakınmalara neden olan bu uygulamanın, yürürlükteki yasalarla bağdaştığı söylenemez. Devlet dairelerinde, kamu kurum ve kuruluşlarında çalıştırılacak memurların genel nitelikleri, 657 sayılı yasanın 48. maddesinde belirtilmiştir. Bu madde-

ye göre, memurların, "...ağır hapis veya altı aydan fazla hapis cezası almamış, ... kamu haklarından yasaklanmamış olmaları..." gerekiyor. "Affa uğramış olsalar bile, devletin kişiliğine karşı işlenen suçlarla, ... yüz kırtarıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suçlardan, ... kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma suçlarından hükümlü bulunanlar", devlet memuru olmuyorlar.

Görüldüğü gibi yasa, açık ve somut ölçüler koymuştur. Memuriyete girmeyi önleyen koşullar, kesinleşmiş yargı kararlarının varlığına bağlanmıştır. Öbür nitelikleri gerçekleşmişse, kanıtlanmamış kuşkular, aklanmayla sonuçlanan ceza davaları, adayların göreve alınmalarını engellemeyecektir.

Kamu kesiminde çalıştırılacak işçilerin niteliklerini belirleyen özel bir yasa bulunmuyor. 1475 sayılı İş Yasası, kişileri, geçmişteki suçluluk durumlarına göre

değil, çalıştıkları işyerlerindeki iyi niyet ve doğruluk kurallarına uygun davranışlarıyla değerlendiriyor. Üstelik yasanın 25. maddesi, her işyerinde, yüzde iki oranında "eski hükümlü" çalıştırılmasını zorunlu kılıyor. Böylece, yaşamlarının bir döneminde suç işleyenlere, yeni iş olanakları açılması amaçlanıyor.

UZLAŞMAZ İKİLİK

Türkiye'de, kişilerin geçmişteki suçluluk durumlarını belgeleyen tek yetkili kaynak, Adli Sicil'dir. Yasalar bu görevi bir başka kuruluşa vermemiştir. Adli Sicil, yargıya koşut düşen bir çalışma izlediğinden, depolanan bilgiler, hukuksal gerçekleri yansıtmaktadır. Devlet Memurları Yasası'nın araştırılmasını öngördüğü, memurlarla ilgili kesinleşmiş yargısal bilgilerin tümü, bu örgütten sağlanabilmektedir. Adli Sicil'in işlevleri ile, kolluk örgütüncelerden derlenen bilgilerin niteliği, birbirinden çok farklıdır. Amaçları iç güvenliği sağlamak olan kuruluşların, kendi yetki alanlarına giren her tür bilgiyi toplayıp değerlendirmeleri doğaldır. Henüz kanıt düzeyine ulaşmayan belirtiler, ön soruşturma başlangıcı olabilecek kuşkular, kolluk görevlileri için azımsanmayacak bulgulardır. Ancak, bu bilgilerden yola çıkılarak, kişiler hakkında yargıya varılamaz. Devlet Memurları Yasası'nın adaylarda aradığı niteliklerle, güvenlik soruşturma-

sında gözetilen ölçüler arasında uyum kurulamaması, uzlaşmaz bir ikilik yaratmıştır. Bu çelişki, yönetsel işlemlerin yasalığı ilkesini zorlamaktadır.

Anayasa'nın 6. maddesinde, "Hiçbir kimse veya organ, kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisini kullanamaz." denilmektedir. Anayasal dayanağı olmadığı bir yana, güvenlik soruşturmasının kapsamı, sonuçlarının nasıl değerlendirileceği, yanlışları düzeltme yöntemleri, yasalarla düzenlenmemiştir. Bu belirsizlik, değişik uygulamalara neden olmaktadır. Atama ve yer değiştirme işlemlerinde hukuksal kesinlik taşımayan etkenlere öncelik tanınması, karar verme durumundaki kamu yöneticilerini de tedirgin etmektedir. Devlet, personel alımında özel işletmecilerin davranışı içinde olamaz. Özgürlüklerin kullanılmasını suç düzeyinde gören, yargı kararlarının içeriğini değiştiren yaklaşımlar, adaylar arasındaki eşitliği bozmakta, kamu hizmetinin işleyişini olumsuz yönde etkilemektedir.

Günümüz koşullarında işsiz bırakılmak, bir insana verilebilecek en ağır cezalar arasındadır. Kamu haklarından yasaklama, yargı kararını gerektiren bir yaptırımdır. Kaynağını anayasadan almayan hiçbir ceza uygulanamaz. Hukuk devletinde, mahkemelerin ve hatta savcılarının suçsuz buldukları kişilere güvensizlik gösterilemez. Suçluluğu hak-

kında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan yurttaşlar, yaşam boyu kuşku altında bırakılmamalıdır.

Adalet Bakanı, güvenlik soruşturmasından kaynaklanan yakınmaları gidermek amacıyla, yeni düzenlemeler yapılacağını açıklamıştır. "Adliye'de dava sonuçlarına göre doldurulacak formların, karakollara gönderilerek kayıtlara işleneceğini.." bildirmiştir. Düzenli bir işlerlik sağlansa bile, düştürülen tasarımlar, yaygınlaşan sorunların çözümü için yeterli olmayacaktır. Açıklığa kavuşturulması gereken ilke, bu görevi hangi kurumun yürüteceğidir. Adli Sicil mi, kolluk örgütü mü? Yoksa şimdi olduğu gibi, her ikisi mi?

SONUÇ

Memur ve işçi adayları için yine karakollardan bilgi istenecekse, uygulamada önemli bir değişiklik olmayacaktır. Özel yorumların, kanıtlanmayan kuşkuların kişilik haklarını yaralaması önlenemeyecektir. Mahkeme kararlarını derleyip, yasanın öngördüğü organlara sunmak, kolluk örgütünün değil, yargının yan kuruluşu olan Adli Sicil'in görevidir. Konu, hukuk devletinin kuralları içinde çözümlenmelidir. Adli Sicil'in teknik donanımını geliştirerek daha hızlı çalışma olanaklarına kavuşturmak, günümüz koşullarında aşılacak bir sorun değildir.